

Dosarul nr. 2ra-310/23

2-20138205-01-2ra-22022023

Prima instanță: Judecătoria Orhei, sediul Șoldănești (jud. N. Chirilov)

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. A. Panov, M. Anton, O. Cojocar)

D E C I Z I E

11 octombrie 2023

mun. Chișinău

Curtea Supremă de Justiție

Completul de judecată, în componența:

Președinte, judecător

Judecători

Aliona Miron

Ion Malanciuc

Oxana Parfeni

Aliona Donos

Mariana Pitic

examinând recursul declarat de Palii Ștefan, reprezentat de avocatul Guțu Serghei,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Palii Tatiana împotriva lui Palii Ștefan, intervenient accesoriu Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei și Copilului Șoldănești cu privire la desfacerea căsătoriei, determinarea domiciliului copiilor minori, încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori și compensarea cheltuielilor de judecată, și acțiunea reconvențională depusă de către Palii Ștefan împotriva Tatiane Palii cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori cu tata,

împotriva deciziei din 10 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, prin care a fost respins apelul declarat de Palii Ștefan, reprezentat de avocatul Guțu Serghei și a fost menținută hotărârea din 25 martie 2022 a Judecătoriei Orhei, sediul Șoldănești,

c o n s t a t ă:

La data de 04 noiembrie 2020, Palii Tatiana a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Palii Ștefan, intervenient accesoriu Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei și Copilului Șoldănești cu privire la desfacerea căsătoriei, determinarea domiciliului copiilor minori, încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii reclamanta a indicat că la data de 09 septembrie 2011 s-a căsătorit cu Palii Ștefan, căsătoria fiind înregistrată sub nr. 09 de către Primăria sat. Olișcani, r-nul Șoldănești. Din căsătorie părțile au doi copii, xxxxx și zzzzz.

Incompatibilitatea caracterelor și viziunile contrarii asupra modului și principiilor de conviețuire, a condus la convingerea fermă privind imposibilitatea păstrării familiei. Încă de la începutul vieții de familie, pârâtul a manifestat o atitudine neglijentă față de principiile și valorile unei familii tradiționale. Motivele cererii de chemare în judecată sunt neînțelegerile apărute în cuplu, manifestate prin existența intereselor contradictorii, ceea ce constituie un motiv temeinic de desfacere a căsătoriei, a cărei continuare nu mai este posibilă. În această situație a considerat inoportună menținerea

familiei, eșuând toate căile de împăcare, fapt pentru care a solicitat instanței de judecată desfacerea căsătoriei încheiate între ei.

În contextul în care părțile nu au ajuns la un consens cu privire la determinarea locului de trai al celor doi copii, a formulat prezenta cerere către instanța de judecată.

A notat reclamanta că, până în prezent a manifestat atitudine sânguincioasă și exemplară față de creșterea, educarea și supravegherea copiilor comuni, datorită acestui fapt copii, ținând cont și de vârsta fragedă, sunt atașați de ea, dispune de toate condițiile de viață și de trai - casă individuală de locuit cu toate comoditățile necesare și consideră că este în interesul superior al copiilor de a locui în continuare împreună cu ea.

A accentuat că potrivit informației de la Secția Statistică Șoldănești, valoarea minimului de existență în alte orașe mici, pentru semestrul I a anului 2020 pentru un copil în vârstă de 7-17 ani constituite 2 215 de lei. Ținând cont de faptul că pârâtul la moment nu este angajat în câmpul muncii, nu are alți copii la întreținere, a considerat că este oportun și legal ca pensia de întreținere să fie stabilită în sumă bănească fixă a câte 1 100 de lei lunar pentru fiecare copil.

A solicitat Palii Tatiana, desfacerea căsătoriei dintre ea și Palii Ștefan înregistrată sub nr. 09 la data de 09 septembrie 2011 de către Primăria sat. Olișcani, r-nul Șoldănești; stabilirea domiciliului copiilor minori - xxxxx și zzzzz, cu subsemnata Palii Tatiana, până la atingerea vârstei de 18 ani; încasarea de la Palii Ștefan, în beneficiul ei a pensiei pentru întreținerea copiilor xxxxx și zzzzz în sumă bănească fixă a câte 1 100 de lei lunar pentru fiecare copil, până la atingerea majoratului de către copii, precum și încasarea cheltuielilor de judecată în sumă de 200 de lei taxa te stat.

La data de 18 ianuarie 2022, Palii Ștefan, reprezentat de avocatul Melega Anastasia, a depus acțiune reconvențională împotriva Tatianeii Palii cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori Palii Gabriela și Palii Ștefan, cu tatăl Palii Ștefan.

Prin hotărârea din 25 martie 2022 a Judecătoria Orhei, sediul Șoldănești a fost admisă acțiunea inițială și s-a desfășurat căsătoria între Palii Ștefan și Palii Tatiana, înregistrată la 09 septembrie 2011, la Primăria Olișcani, r-nul Șoldănești, sub numărul 09. S-a determinat domiciliul copiilor minori comuni, xxxxxx și zzzzzz cu mama— Palii Tatiana. S-a încasat de la Palii Ștefan în beneficiul Tatianeii Palii, pensia de întreținere pentru copiii minori comuni xxxxxx și zzzzzz în mărime de 1 100 de lei lunar pentru fiecare copil, începând cu 04 noiembrie 2020 și până la atingerea majoratului de către copii. Acțiunea reconvențională depusă de Palii Ștefan împotriva Tatianeii Palii cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori, s-a respins ca neîntemeiată. S-a încasat de la Palii Ștefan în beneficiul Tatianeii Palii, cheltuielile de judecată în mărime de 140 de lei cu titlu de taxă de stat, și suma de 10 000 de lei cu titlu de cheltuieli pentru asistența juridică.

La data de 08 aprilie 2022 Palii Ștefan, reprezentat de avocatul Guțu Serghei, a declarat apel împotriva hotărârii din 25 martie 2022 a Judecătoria Orhei, sediul Șoldănești, solicitând admiterea acestuia, casarea parțială a hotărârii în partea stabilirii domiciliului copiilor minori, încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori și compensarea cheltuielilor de judecată și emiterea în această parte a unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie respinsă ca nefondată, iar acțiunea reconvențională să fie admisă integral.

Prin decizia din 10 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, a fost respins apelul declarat de Palii Ștefan, reprezentat de avocatul Guțu Serghei și a fost menținută hotărârea din 25 martie 2022 a Judecătoriei Orhei, sediul Șoldănești.

La data de 24 ianuarie 2023, prin intermediul oficiului poștal, Palii Ștefan, reprezentat de avocatul Guțu Serghei, a declarat recurs împotriva deciziei din 10 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, solicitând admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel.

În motivarea recursului s-a invocat interpretarea eronată a legii materiale, în special a prevederilor art. 54 din Codul familiei. A notat că instanțele de fond urmau să țină cont de opiniile copiilor ținându-se cont de vârsta și de gradul de maturitate a lor, pe când ultimele au ignorat pe deplin aceste prevederi obligatorii, iar instanța de fond și cea de apel s-au rezumat la principiile generale, și nu speciale și esențiale care de fapt determină interesul superior al copilului.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la data de 10 noiembrie 2022.

Materialele cauzei atestă că decizia motivată a instanței de apel a fost expediată în adresa recurentului Palii Ștefan, prin intermediul oficiului poștal, iar reprezentantului său, avocatul Guțu Serghei, prin intermediul poștei electronice la data de 01 decembrie 2022 (f.d. 208, 209, Vol. I).

Astfel, recursul, declarat la 24 ianuarie 2023, este în termen.

La 23 februarie 2023, copia recursului a fost expediată în adresa intimaților Palii Tatiana și Direcției Asistență Socială și Protecție a Familiei și Copilului Șoldănești, cu înștiințarea despre depunerea referinței (f.d. 25, Vol. II), însă intimații nu s-au folosit de acest drept și nu au depus referințe.

Prin încheierea din 27 iulie 2023 a Curții Supreme de Justiție, completul din 3 judecători a considerat recursul admisibil și a decis examinarea acestuia în fond de un complet din 5 judecători.

Conform art. XI alin. (1) și (3) din Legea pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, prezenta lege intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al Republicii Moldova, cu excepția art. IV, V pct. 1–9 și 11–16 și art. VII, care vor intra în vigoare la 01 septembrie 2023.

Recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi vor fi examinate în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Din sensul normei de drept enunțate, urmează că legiuitorul a optat pentru principiul aplicării imediate a noilor reglementări procedurale, cu excepția temeiurilor în baza cărora se vor examina recursurile depuse la Curtea Supremă de Justiție până la data intrării în vigoare a prezentei legi. Respectiv, recursul declarat de Consiliul municipal Chișinău a fost depus până la data intrării în vigoare a Legii pentru modificarea unor acte normative (modificarea cadrului normativ conex reformei Curții

Supreme de Justiție) nr. 246 din 31 iulie 2023, și va fi examinat în baza temeiurilor în vigoare la data depunerii recursului.

Totodată, avînd în vedere că legea procedural civilă, care impune obligații noi anulează sau reduce drepturile procedurale ale participanților la proces, limitează exercitarea unor drepturi ori stabilește sancțiuni procedurale noi sau suplimentare, nu are putere retroactivă recursul se va examina conform procedurii de judecare a recursului în vigoare la data depunerii acestuia, deoarece după sensul său norma referitoare la temeiuri cuprinde și procedura, or, temeiurile nu pot fi separate de procedura de examinare și soluționare, ele fiind un tot întreg organic.

Studiind materialele dosarului în raport cu argumentele invocate în recursul declarat, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul urmează a fi admis, cu casarea integrală a deciziei instanței de apel și restituirea cauzei spre rejudecare în instanța de apel, din următoarele considerente.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța de recurs, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) din Codul de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea 5 probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Din suportul probator prezent la materialele cauzei rezultă că Palii Tatiana și Palii Ștefan au încheiat căsătoria la data de 09 septembrie 2011, fapt înregistrat de Primăria sat Olișcani, r-nul Șoldănești și înregistrat în Registrul actelor de stare civilă cu nr. 09.

În urma relațiilor de căsătorie părțile au doi copii minori: fiica xxxxxx și fiul zzzzzz, care după destrămarea relațiilor de familie au rămas cu domiciliul și la educația mamei, Palii Tatiana.

Înaintînd prezenta cerere de chemare în judecată, Palii Tatiana a solicitat desfacerea căsătoriei, determinarea domiciliului copiilor minori xxxxxx și zzzzzz împreună cu mama și încasarea de la Palii Ștefan în beneficiul ei a pensiei de întreținere a copiilor minori, cîte 1100 de lei lunar pentru fiecare copil.

Palii Ștefan a înaintat acțiune reconvențională și a solicitat determinarea domiciliului copiilor minori cu tata.

Prima instanță, fiind investită cu judecarea prezentei cauze, a admis acțiunea inițială depusă de Palii Tatiana și a desfăcut căsătoria încheiată între părți, stabilind domiciliul copiilor minori xxxxxx și zzzzzz, cu mama Palii Tatiana. Acțiunea reconvențională înaintată de Palii Ștefan a fost respinsă ca neîntemeiată.

Ulterior, instanța de apel de apel, fiind investită cu judecarea apelului declarat de Palii Ștefan, a ajuns la concluzia netemeiniciei acestuia și a menținut hotărârea primei instanțe.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a reținut că soluția instanței de fond cu privire la stabilirea domiciliului copiilor minori cu mama și respingerea încredințării

minorilor spre creștere și educare tatălui, este una justificată și rezultă dintr-o bază obiectivă convingătoare.

Totodată, Curtea de Apel Chișinău a susținut că domiciliul copiilor minori Palii Gabriela și Palii Ștefan, urmează a fi stabilit cu mama acestora, și aceasta pentru că totalitatea înscrisurilor probatorii administrate denotă că, mama manifestă un atașament profund și o dragoste față de copiii minori, și că stabilirea domiciliului cu mama va influența pozitiv asupra dezvoltării personalității minorilor.

Pornind de la faptul că copiii minori, xxxxxx și zzzzzz, în cursul examinării cauzei în instanța de fond aveau o vârstă de 11, și respectiv 9 ani, prin prisma vulnerabilității vârstei, determinate de imaturitate fizică și intelectuală, instanța de apel a considerat inoportună audierea opiniei copiilor minori, ținând cont de vârsta și gradul lor de maturitate. Mai mult ca atât, apelantul Palii Ștefan nu a intervenit cu un astfel de demers în cadrul soluționării litigiului în prima instanță.

Verificând legalitatea deciziei contestate în raport cu prevederile aplicabile la caz și criticile aduse în recurs, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție constată că atât prima instanță, cât și instanța de apel, la examinarea cerinței de stabilire a domiciliului copiilor minori, nu au ținut cont de interesele și opinia copiilor.

Or, conform art. 63 alin. (1)-(2) din Codul familiei, în cazul când părinții locuiesc separat, domiciliul copilului care nu a atins vârsta de 14 ani se determină prin acordul părinților. Dacă lipsește acordul părinților cu privire la stabilirea domiciliului copilului, iar copilul care a împlinit vârsta de 14 ani refuză să aleagă cu care părinte vrea să locuiască, domiciliul minorului se stabilește de către instanța de judecată, ținând cont de interesele și opinia copilului, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate. În acest caz, instanța judecătorească va lua în considerare atașamentul copilului față de fiecare dintre părinți, față de frați și surori, vârsta copilului, calitățile morale ale părinților, relațiile existente între fiecare părinte și copil, posibilitățile părinților de a crea condiții adecvate pentru educația și dezvoltarea copilului (îndeletnicirile și regimul de lucru, condițiile de trai etc.)

De asemenea, instanța de apel a ignorat și prevederile art. 54 din Codul familiei, potrivit cărora copilul are dreptul să-și exprime opinia la soluționarea în familie a problemelor care îi ating interesele și să fie audiat în cursul dezbaterilor judiciare sau administrative. De opinia copilului se ține cont în mod obligatoriu, în conformitate cu vârsta și gradul său de maturitate, dacă aceasta nu contravine intereselor copilului.

Astfel, în acest scop, copilului i se va da, în special, posibilitatea de a fi ascultat în orice procedură judiciară sau administrativă care îl privește, fie direct, fie printr-un reprezentant sau un organism competent, în conformitate cu regulile de procedură din legislația națională, care stabilește posibilitatea audierii minorului în prezența pedagogului, cât și în prezența părinților.

Așadar, prin prisma acestor prevederi legale, instanța urma să stabilească posibilitatea audierii opiniei copiilor asupra problemelor care le ating interesele, reieșind din vârsta și gradul lor de maturitate.

Astfel, în cererea de apel, Palii Ștefan a indicat drept motiv de casare a hotărârii primei instanțe faptul că nu a fost aplicat art. 54 din Codul familiei și că prima instanță nu a ținut cont de opinia copiilor în mod obligatoriu în conformitate cu vârsta și gradul

de maturitate a copiilor, or copii nu au fost audiați în vederea exprimării opiniilor sale legate de domiciliul lor după desfacerea căsătoriei părinților, însă instanța de apel a respins acest argument al recurentului, motivând că este inoportună opinia copiilor minori ținând cont de vârsta și gradul lor de maturitate și că apelantul nu a intervenit cu un astfel de demers în cadrul soluționării cauzei în instanța inferioară.

Acest drept al minorului este consacrat și pe plan internațional, prin prisma prevederilor art. 12 din Convenția ONU privind drepturile copilului adoptată la 20 noiembrie 1989, la New York, în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993 prin care statele părți garantează copilului capabil de discernământ dreptul de a-și exprima liber opinia asupra oricărei probleme care îl privește, opiniile copilului urmând să fie luate în considerare ținându-se seama de vârsta sa și de gradul său de maturitate.

Aceste împrejurări devin inevitabile, deoarece instanței de judecată îi revine sarcina de a stabili acel interes superior al copilului, care ar înclina balanța justiției către mamă sau către tată, astfel interesul superior al copilului fiind singurul criteriu după care instanța se călăuzește pentru a decide cu privire la exercitarea drepturilor părintești.

Distinct de aceste constatări, se stabilește că soluția instanței de apel nu conține o argumentare clară din care să rezulte certitudinea adoptării soluției la care s-a ajuns, având o motivare superficială, fără a fi abordate toate aspectele importante în speță, respectiv, instanța de recurs fiind în imposibilitatea să exercite controlul judiciar asupra unei asemenea soluții și să verifice temeinicia și legalitatea hotărârii atacate cu privire la oricare dintre motivele prevăzute de lege, fapt ce dictează remiterea cauzei la rejudecare.

În concluzie și în sensul art. 6§1 din Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, instanța de recurs ține să menționeze că instanțele de judecată trebuie să indice cu suficientă claritate motivele pe care își întemeiază hotărârile, iar, având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale, să precizeze noțiunile ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării.

În asemenea circumstanțe, se decide casarea integrală a deciziei instanței de apel și trimiterea cauzei spre rejudecare în instanța de apel pentru a se asigura părților o judecare efectivă a cauzei în ordine de apel, ca garanție a legalității și temeiniciei actului judecătoresc care va fi adoptat.

Din considerentele menționate și deoarece erorile judiciare stabilite nu pot fi corectate de către instanța de recurs, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul și a casa integral decizia instanței de apel, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

La rejudecare, instanța de apel urmează să țină cont de cele menționate și reexaminând cauza, să emită o decizie legală și întemeiată, respectând dreptul garantat al părților la un proces echitabil.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) din Codul de procedură civilă, Completul de judecată al Curții Supreme de Justiție

d e c i d e:

Se admite recursul declarat de Paliu Ștefan, reprezentat de avocatul Guțu Serghei.

Se casează integral decizia din 10 noiembrie 2022 a Curții de Apel Chișinău, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de către Palii Tatiana împotriva lui Palii Ștefan, intervenient accesoriu Direcția Asistență Socială și Protecție a Familiei și Copilului Șoldănești cu privire la desfacerea căsătoriei, determinarea domiciliului copiilor minori, încasarea pensiei de întreținere a copiilor minori și compensarea cheltuielilor de judecată, și acțiunea reconvențională depusă de către Palii Ștefan împotriva Tatianeii Palii cu privire la determinarea domiciliului copiilor minori cu tata, cu restituirea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președinte, judecător

Aliona Miron

Judecători

Ion Malanciuc

Oxana Parfeni

Aliona Donos

Mariana Pitic